

Dne 1. října 1938 vstoupila německá vojska bez boje do Sudet. Vojské ohrožení však nijak nepolevilo, spíše naopak. Již 21. října 1938 schválil Adolf Hitler příští úkoly německé branné moci, které počítaly s likvidací zbytku Československa. Cílem mělo být rychlé obsazení Čech a Moravy a odříznutí Slovenska. Necelých šest měsíců zbývalo do dne, kdy nad Pražským hradem zavlála vlajka s hákovým křížem. Následovalo šest let teroru, který neměl v dějinách českého státu obdoby. Připomeňme si pouze základní fakta a několik aktérů, na víc prostor časopisu nestačí. Mějme však na paměti, že okupace naprosto změnila životy milionů. Jejich tragédie ať zůstanou navždy mementem pro všechny.

Nové československé hranice byly v roce 1938 německou stranou úmyslně voleny tak, aby stát byl fakticky nehájitelný. Na odstoupeném území zůstala většina opevnění budovaného v minulých letech. Šířka československého území na Moravě byla pouhých 60 km, Praha byla vzdálena od hranic dokonce jen 40 km. Stejně jako na podzim 1938 se záminka k útoku na Československo našla v národnostní otázce. Po několika neúspěšných pokusech získalo Slovensko v říjnu 1938 autonomii a vládu v čele Josefem Tisem. I po této autonomii se část slovenských představitelů nevzdala zcela myšlenek na samostatný stát nebo autonomii v rámci jiného státu, například Polska nebo Maďarska. Podle vzoru německých oddílů SA se vytvářela polovojenská Hlinkova garda.

Dne 8. března 1939 označil Adolf Hitler na shromáždění představitelů hospodářství, strany a armády situaci v Praze za nesnesitelnou a oznámil, že během několika dní, ne později než 15. března, bude Československo vojensky obsazeno. O dva dny později vypracovalo vrchní velitelství pozemního vojska časový plán vojenské operace nazvané „Unternehmen Südost“ (Akce jihovýchod). Den „A“, tj. vyhlášení pohotovosti, byl určen na 12. březen a den „Y“, tj. zahájení operace, na 15. březen s tím, že konkrétní hodinu překročení československých hranic určí Adolf Hitler.

Hitlerovy šachy

Že se něco proti Československu připravuje, zjistila nejdříve československá vojenská zpravodajská služba, a to jednak sama (agent A-54 Paul Thümmel), jednak od spřátelených zahraničních zpravodajských služeb. O hrozícím nebezpečí informovali zastupující náčelník Hlavního štábu generál Bohuslav Fiala a faktický přednosta zpravodajského oddělení plukovník František Moravec 12. března předsedu vlády Rudolfa Berana a vybrané ministry jeho vlády. Především ministr zahraničních věcí František Chvalkovský však zprávy zpochybňoval a doporučoval nevyvolávat zbytečně paniku jako se to, podle něj, stalo v květnu 1938. Diskutovalo se i o eventuelních možných protipatřeních, avšak bez jakéhokoliv konkrétního

závěru.

Nejprve se situace vyhrotila na Slovensku. Po nezdařeném povstání na Slovensku přijel na základě pozvání Adolfa Hitlera do Berlína 13. března přijel Josef Tiso. Hitler mu oznámil, že Slovensko buď ihned vyhlásí svoji samostatnost nebo bude okupováno Maďarskem.

Překvapený Tiso se vrátil do Bratislavy, kde v poledne 14. března 1939 vyhlásil slovenský sněm jednomyslně samostatnost. Poté učinila krátce nato i vláda Podkarpatské Rusi.

Ve snaze zjistit postoj a názory Německa k vývoji v Československu doporučila 13. března 1939 vláda v Praze cestu prezidenta Emila Háchy do Berlína. Hácha souhlasil, ale odpověď z Německa přišla úmyslně až 14. března po obědě, tj. až po vyhlášení samostatnosti Slovenska. Prezident Hácha s doprovodem odjel vlakem tentýž den odpoledne a brzy ráno ho přijal přímo Adolf Hitler. Bez skrupulí mu sdělil, že v 6 hodin ráno překročí německá armáda hranice českých zemí a narazí-li na odpor, nekompromisně jej zlomí. Zaskočený Hácha mohl jen nařídít své vládě, aby okupantům nebyl kladen odpor, a pak podepsal prohlášení, že klade osud českého národa do Hitlerových rukou. Do už okupované Prahy se vrátil 15. března večer.

Útěk do Londýna

Dne 14. března 1939 se u zastupujícího náčelníka Hlavního štábu čs. armády gen. Bohuslava Fialy sešli vysocí důstojníci, mezi nimi i plukovník Heliodor Píka, a diskutovali o hrozící německé okupaci a možných vojenských protipatřeních. Přizváni byli také velitelé pěších a dělostřeleckých pluků pražské posádky, ale k ničemu konkrétnímu se nedospělo. Po informaci, že prezident Emil Hácha odjede do Berlína, se zúčastnění rozhodli vyčkat na výsledek této cesty.

Jediný, kdo nevyčkal na návrat prezidenta z Berlína, byl faktický přednosta zpravodajského oddělení Hlavního štábu plukovník František Moravec. Ve spolupráci se zástupcem britské zpravodajské služby v Praze připravil plán odletu vybraných pracovníků zpravodajského oddělení do Velké Británie. S sebou chtěli vzít nejdůležitější zpravodajské dokumenty. Celý plán byl důkladně připraven a důsledně utajen, a to i před nadřízenými plukovníka Moravce, což později vedlo k obviňování, že jednal na vlastní pěst. Odpoledne 14. března 1939 se na letišti v Ruzyni sešlo 11 mužů, kteří nastoupili do zvláštního letadla nizozemské letecké společnosti KLM. Přestože počasí bylo velmi nepříznivé, letadlo kolem půl šesté odstartovalo. Po dramatickém letu přes německé území přistálo v Rotterdamu, odkud po doplnění pohonných hmot pokračovalo do Londýna. Kolem 23. hodiny přistáli všichni na londýnském letišti.

Czajankova kasárna a prázdné trezory

Přestože Adolf Hitler tvrdil, že obsazování začne 15. března 1939 ráno, první němečtí vojáci vstoupili na české území již den předtím, tj. 14. března. Kolem 18. hodiny překročily jednotky VIII. sboru a pluku SS Leibstandarte Adolf Hitler státní hranici v prostoru Moravské Ostravy a Místku a obsadily obě města. Dvě německé vojenské kolony dorazily i k Czajankovým kasárnám v Místku, v nichž byl ubytován III. prapor 8. pěšího pluku Slezského. První kolona, jedoucí dále, minula kasárna bez problémů, avšak druhá, která měla patrně kasárna zajistit, narazila na odpor. Stráž na bráně kasáren zahájila po okupantech palbu a ti ji opětovali. Vzniklá přestřelka se rychle rozrostla, neboť na obou stranách se do ní zapojili další vojáci. Velení

obranu kasáren se ujal velitel 12. roty pluku kapitán Karel Pavlík, který rozdělil obráncům úkoly. Českoslovenští vojáci měli k dispozici pušky a lehké kulometry, ale jen s malým množstvím střeliva. Přesto se jim podařilo odrazit pokus Němců zmocnit se budovy, podporovaný obrněným automobilem a protitankovým dělem. Po zhruba půl hodině střelby začaly obráncům docházet náboje a telefonickým dotazem zjistili, že nikde jinde se nebojuje. Proto velitel praporu podplukovník Karel Štěpina, který sledoval boj ze své kanceláře, poslal před kasárna zástupce kapitána Pavlíka s bílým praporem, aby dojednal zastavení palby. Němečtí vojáci krátce nato kasárna obsadili a obránce odzbrojili.

K dalším střetům už nedošlo, protože ministr národní obrany generál Jan Syrový vydal na příkaz prezidenta a vlády armádě rozkaz, aby obsazování nebyl nikde kladen odpor. Všichni velitelé měli očekávat příchod německých vojsk u svých jednotek a podrobit se pokynům, které od nich dostanou. Po obdržení tohoto rozkazu začala na všech velitelstvích horečná likvidace tajných písemností, které nesměly padnout do rukou nepřítele. Pálilo se na Hlavním štábu, Ministerstvu národní obrany, na velitelstvích sborů, divizí a dalších místech. Protože na Hlavním štábu nestačila spalovací pec, důstojníci použili kotelny ústředního topení nebo spisy trhali na kousky a splachovali do záchodu. Když ani to nepomohlo, nosili dokumenty do blízkých bytů a tam je spálili v kuchyňských kamnech. Až na výjimky se podařilo v krátkém čase zničit nejdůležitější materiály, takže němečtí vojáci našli jen prázdné skříně a trezory. Další ministerstva a jejich složky nepostupovaly stejně důsledně a téměř všechny jejich písemnosti padly do rukou okupantů.

Konec nadějí

Středa 15. března 1939. Po sedmé hodině ranní obsadily německé jednotky Mělník, v půl deváté byly v Pardubicích. Kolem desáté hodiny přijeli první Němci do budovy Ministerstva národní obrany v Praze-Dejvicích a krátce nato dorazili i na Pražský hrad. O půl jedenácté byla obsazena Čáslav, v poledne se okupanti objevili v Uherském Hradišti. Postupně tak byl obsazen celý zbytek republiky. Německá armáda dokonce překročila slovenské hranice a v prostoru západně od řeky Váh vytvořila tzv. ochranné pásmo. Po sedmé hodině večer vjel do obsazeného Pražského hradu Adolf Hitler. O den později vydal výnos o zřízení Protektorátu Čechy a Morava.

Jindra Svitáková

Použitá literatura:

Čvančara Jaroslav: Někomu život, někomu smrt – Československý odboj a nacistická okupační moc 1939-1941

Šrámek Pavel Mgr: Armáda a okupace v březnu 1939 (internet: <http://armada.vojenstvi.cz>)